

Dr Tadeusz Sozański

WSPÓŁCZESNE TEORIE WYMIANY

Wykład monograficzny
Rok ak. 2005/2006, semestr I

W wykładzie przedstawiony zostanie – w ujęciu historyczno- systematycznym – rozwój i stan obecny teorii wymiany – jednej z głównych orientacji problemowych we współczesnej socjologii teoretycznej – ze szczególnym uwzględnieniem teorii sieciowych rozwijanych w ostatnich 30 latach, w tym sformalizowanych teorii władzy, które były przedmiotem intensywnych badań własnych autora (patrz dział *Exchange networks* na stronie domowej). Uczestników kursu obowiązuje obecność na zajęciach jak również znajomość tekstów, których lektura będzie zalecana na bieżąco jako uzupełnienie wykładu (będą to wyłącznie prace dostępne w języku polskim). Kurs kończy się egzaminem pisemnym (lub ustnym, jeśli liczba słuchaczy nie przekroczy 15 osób).

Tematy wykładów

1. Wymiana w perspektywie ekonomicznej, antropologicznej i socjologicznej. Wymiana i władza. Źródła i etapy rozwoju teorii wymiany.
2. Mikroekonomiczny paradygmat wymiany w diadzie (Edgeworth, 1881). Wymiana rynkowa.
3. Początki teorii wymiany jako orientacji problemowej we współczesnej socjologii (Homans, 1958, 1961, Blau, 1964).
4. Wymiana jako redystrybucja kontroli nad zdarzeniami produkowanymi przez łączne działania wielu aktorów, zainteresowanych w różnym stopniu skutkami decyzji zbiorowych (Coleman 1973, 1990).
5. Pierwsza sieciowa teoria wymiany nadbudowana nad behawiorystycznym paradygmatem interakcji (Emerson, 1972). Kontynuacje tradycji Emersonowskiej.
6. Wymiana jako jeden z trzech podstawowych typów interakcji w diadzie. "Teoria elementarna" (Willer 1981). Od diady do sieci (Markovsky, Willer, Patton, 1988).
7. Problem targu Nasha i jego rozwiązania (Nash, 1950, Kalai i Smorodinsky, 1975). Teoria oporu (Heckathorn, 1980, Willer, 1981) i jej zastosowania do przewidywania wyniku transakcji.
8. Możliwość wykluczenia partnera jako źródło władzy w sieci wymiany ("teoria sieci wymian", Markovsky, Skvoretz, Willer, 1991-1999). Od GPI do bardziej zaawansowanego wykorzystania teorii grafów (badania własne).
9. Mocna i słaba odmiana władzy opartej na wykluczeniu.
10. Modele targowania się wykorzystujące miary siły pozycji w sieci.
11. Formalizacja Emersonowskiej zasady równoważenia zależności partnerów wymiany. Dwie teorie równowagi w układach dynamicznych związanych z sieciami wymiany (Yamagishi i Cook 1992, Sozański 1997).
12. Analiza sieci wymian za pomocą programu NETAID przygotowanego przez autora.
13. Gra wieloosobowa stowarzyszona z sieciowym systemem wymiany (Bienenstock i Bonacich 1992, Sozański 2005).
14. Przegląd wyników badań eksperymentalnych nad sieciami wymian.

15. Demonstracja eksperymentu w laboratorium Zakładu Badania Procesów Grupowych.

Literatura

- TURNER J.H. *Struktura teorii socjologicznej*. Wydanie nowe. Warszawa 2004: Wydawnictwo Naukowe PWN. Część IV: Teoria wymiany, rozdziały 19–22, 25.
- SOZAŃSKI T., J. SZMATKA, M. KEMPNY (red.). *Struktura, wymiana, władza. Studia z socjologii teoretycznej*. Warszawa 1993: Wydawn. IFiS. Artykuły: B. Markovsky, D. Willer, T. Patton. *Relacje władzy w sieciach wymian*. T. Sozański. *Próba formalizacji sieciowej teorii wymiany*. T. Sozański. *Hierarchiczne systemy wymian. Powtórzenie eksperymentu Davida Willera*.
- KEMPNY M., J. SZMATKA (red.). *Współczesne teorie wymiany społecznej*. Warszawa 1992: Wydawnictwo Naukowe: PWN. Artykuły: M. Kempny, J. Szmátka. *Współczesne teorie wymiany społecznej. Wprowadzenie*. R.M. Emerson. *Stosunki wymiany i struktury sieci wymian*.

<http://www.cyf-kr.edu.pl/~usozans/>